

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»

на тему: «**Управління оборотними коштами підприємства**»

Виконавець:

студентка центру заочної форми навчання

Козаченко Юлія Олександрівна

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., ст. викладач

Іоргачова Марія Іванівна

/підпис/

Одеса 2018

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження. Останнім часом із розвитком ринкових відносин в Україні та виникненням кризової ситуації, яка породжує інфляційні процеси й спад виробництва, підприємства знаходяться в скрутному фінансовому становищі. Підтвердженням цьому є їх збиткова діяльність, пов'язана з недостатністю фінансових ресурсів та зниженням попиту на готову продукцію. Однією з причин цих явищ є надмірне відволікання оборотного капіталу зі сфери виробництва у сферу обігу за рахунок постійного збільшення розміру дебіторської заборгованості в структурі оборотного капіталу та, відповідно, росту кредиторської заборгованості в структурі джерел формування оборотного капіталу. Як наслідок виникає необхідність залучення підприємствами в обіг додаткових оборотних коштів.

Тому в економічних умовах сьогодення багато підприємств функціонують в умовах дефіциту оборотних коштів, мають диспропорції в джерелах фінансування, зіштовхуються з труднощами в забезпеченні безперервності процесів постачання, виробництва та реалізації продукції, послуг, нездатні підтримувати платоспроможність, ліквідність та фінансову стійкість. Подолання цих кризових явищ потребує змін у політиці управління оборотними коштами з метою удосконалення управління, вирішення фінансових проблем та забезпечення ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

Відомо, що оборотні кошти підприємств становлять істотну частку їх активів. Оборотні кошти, задіяні на підприємствах, служать для них найважливішим економічним ресурсом і впливають на результативність роботи. Від ефективності управління оборотними коштами залежать рентабельність і ліквідність підприємств. Зважаючи на це, управління оборотними коштами повинне посідати особливе місце в системі управління підприємствами.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Розробки у сфері управління оборотними коштами ведуться достатньо давно та знайшли своє відображення в наукових працях цілої низки вітчизняних та закордонних вчених. Вагомий внесок у дослідження цієї проблеми зробили такі науковці, як: Абубакер А.О., Азаренко П.М., Арутюнов Ю.А., Бартош О.М., Баришнікова Н.С., Безбородова Т.В., Білик М.Д., Бланк І.О., Бондаренко О.С., Боярко І.М., Бугай А.В., Василичев Д.В., Власова І.О., Городня Т.А., Григор'єва Я.В., Гриньова В. М., Гринюк І.В., Гур'єва Я.В., Добровольська О.В., Дороніна М.С., Дубровська Є.В., Дядюк М.А., Єрмак С.О., Жмінська Л.А., Захарова Н.Ю., Іванова М.І., Іллічова Н. Ю., Кірдіна О. Г., Кленін О. В., Колодяжна К.А., Коритько Т.Ю., Кошельок Г.В., Крамаренко Г.О., Майстро Р.Г., Мануйлович Ю.М., Мельникова О.П., Михайлова О.В., Мягков Д.В., Паламарчук А.С., Пархоменко О.П., Пеняк Ю.С., Петрова Н.В., Погореленко Н.П., Поддєрьогін А.М., Поляк Г.Б., Рилєєв С.В., Роганова Г.О., Самсонов Н.Ф., Соколова Є.О., Сусліков С.В., Ткаченко А. М., Фарінович І.В., Харченко Є.В. та ін. Однак існує ряд теоретичних і практичних проблем, які все ще залишаються не вирішеними, зокрема проблеми управління оборотними коштами підприємства.

У зв'язку з цим, **метою** кваліфікаційної роботи магістра є дослідження особливостей управління оборотними коштами суб'єктів господарювання в Україні.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі магістра необхідно

вирішити наступні **завдання**:

- 1) визначити поняття та провести класифікацію оборотних коштів;
- 2) з'ясувати сутність та особливості управління оборотними коштами;
- 3) охарактеризувати джерела формування та розглянути ефективність використання оборотних коштів;
- 4) надати характеристику торговельного підприємства «Хорсагро-Юг»;
- 5) здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства;
- 6) провести аналіз формування і використання оборотних коштів на підприємстві;
- 7) обґрунтувати модель фінансування оборотних коштів на досліджуваному підприємстві;
- 8) запропонувати напрями оптимізації управління дебіторською заборгованістю підприємства;
- 9) розробити рекомендації щодо удосконалення управління запасами та грошовими коштами підприємства.

Об'єктом дослідження є процес управління оборотними коштами суб'єктів господарської діяльності.

Предметом дослідження методи управління оборотними коштами підприємства «Хорсагро-Юг» та напрями їх удосконалення.

Структура роботи. Кваліфікаційна роботи магістра складається зі вступу, трьох розділів, які об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаної літератури і додатків. Загальний обсяг роботи становить 119 сторінок. Основний зміст викладено на 103 сторінках. Робота містить 26 таблиць, 16 рисунків

Було прийнято участь у роботі Міжнародної науково практичної конференції «Сучасні чинники розвитку міжнародних відносин та зовнішньої політики держави: економічні та інституціональні аспекти», яка відбулася 27 жовтня 2018 року на базі Запорізької державної інженерної академії, та **опубліковано тези** на тему: «Особливості управління оборотними коштами суб'єктів господарювання».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «**Теоретичні аспекти управління оборотними коштами підприємства**» розглянуто сутність оборотних коштів, управління оборотними коштами, джерела формування оборотних коштів, показники ефективного використання оборотних коштів.

У другому розділі «**Аналіз ефективності оборотними коштами в ТОВ «Хорсагро-Юг»**» проаналізовано організаційну структуру керування підприємством, активи та пасиви балансів за період 2015- 2017 роки, проведено аналіз ліквідності, фінансової стійкості, рентабельності, ділової активності, динаміку зростання прибутку ТОВ «Хорсагро-Юг» за період 2015 по 2017 роки. Також в 3 підпункті розділу проаналізовано склад та джерела формування оборотних активів, порівняно дебіторську та кредиторську заборгованість. Проаналізована оборотність оборотних коштів та показники ефективності використання оборотних коштів.

У третьому розділі «**Шляхи удосконалення управління оборотними коштами в ТОВ «Хорсагро-Юг»**» запропоновано :

- оптимізацію процесів управління дебіторською заборгованістю
- посилення роботи, щодо стягнення дебіторської заборгованості, коригування кредитної політики
- оптимізація управління грошовими потоками для постійної платоспроможності
- залучення інвесторів для збільшення позитивного грошового потоку
- придбання необоротних активів (складів, транспортних засобів, устаткування для перевалки зерна)
- збільшення штату працівників та покращення їх кваліфікації.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок, можна зробити наступні висновки.

1. Проаналізувавши основні поняття сутності оборотних коштів, оборотного капіталу та оборотних активів, вважаємо, що необхідно розрізняти ці три категорії, враховуючи, що оборотні кошти – це кошти, які спрямовані на фінансування виробничого циклу з метою отримання додаткового прибутку, а оборотний капітал – об'єднує в собі як матеріальну-речову, так і вартісну форму капіталу, при тому, що оборотні кошти відображають тільки вартісну форму. Порівнюючи оборотні активи з оборотними коштами, необхідно виділити, що оборотні активи – це ширше поняття, оскільки грошові кошти є одними із елементів оборотних активів. Оборотні кошти кількісно відповідають оборотному капіталу, все ж таки вони докорінно відзначаються тим, що оборотні кошти – це фінансові ресурси, що призначено для обслуговування процесу створення та функціонування оборотного капіталу. Отже, можна запропонувати таке визначення: оборотні кошти – це кошти, які забезпечують безперервність в процесі виробництва, реалізації продукції та отримання прибутку; складаються з виробничих фондів та фондів обігу та відображають вартісну форму капіталу. Критеріями класифікації оборотних коштів є: порядок організації оборотних коштів; характер функціонування оборотних коштів; джерела формування оборотних коштів та їх вартість; ефективність управління оборотними коштами

2. Під управлінням оборотними коштами слід розуміти комплекс заходів, спрямований на забезпечення умов оптимізації та безперервності процесу їх обороту, формування їх достатнього обсягу, раціональної структури організації їх використання. Основними завданнями управління оборотними коштами є: формування достатнього обсягу та раціональної структури оборотних коштів; визначення потреби в власних оборотних коштах, що забезпечують платоспроможність підприємства; оптимізація структури джерел фінансування оборотних коштів; ефективне використання оборотних коштів. До принципів управління оборотними коштами відносять принципи взаємопов'язаності; своєчасності; координації; безперервності; оптимальності та раціональності. Основними функціями управління оборотними коштами є: контрольна; стабілізуюча та аналітична. Процес управління оборотними коштами підприємства включає такі етапи: аналіз існуючого обсягу обігових коштів та їх структурних складових; визначення цільового обсягу оборотних коштів і ефективного обсягу їх структурних

складових; забезпечення ефективного використання оборотних коштів; організація системи контролю за станом і ефективністю використання ресурсів, які вкладено в оборотні кошти. Необхідно відзначити, що єдиного механізму управління оборотними коштами не існує в силу різновекторного характеру, цільового призначення та специфіки формування окремих структурних елементів оборотних коштів, що потребують індивідуалізації управління.

3. Традиційно виділяють власні та залучені джерела фінансування оборотних коштів підприємств. Мінімальна потреба підприємства в оборотних коштах покривається за рахунок таких власних ресурсів, як: статутний фонд; відрахування від прибутку; цільове фінансування та цільові надходження; приріст постійних пасивів. Залученими джерелами оборотних коштів на підприємстві є короткострокові банківські кредити, комерційні кредити та кредиторська заборгованість. Для оцінки ефективності використання оборотних коштів підприємств застосовують наступні показники: коефіцієнт оборотності; тривалість одного обороту оборотних коштів; коефіцієнт завантаження оборотних коштів. Для характеристики ефективності використання оборотних коштів можуть використовуватись також коефіцієнт ефективності (прибутковості) і рентабельність.

4. В роботі проведений аналіз фінансово-господарської діяльності та аналіз оборотних коштів підприємства «Хорсагро-Юг», основними напрямками діяльності якого є оптова торгівля зерном, необробленим тютюном, насінням і кормами для тварин. Основна мета діяльності ТОВ «Хорсагро-Юг» – це отримання прибутку в процесі здійснення підприємницької діяльності. На підприємстві діє лінійно-функціональна організаційна структура керування, при якій функціональні керівники допомагають лінійним керівникам вирішувати питання, пов'язані з управлінням. ТОВ «Хорсагро-Юг» здійснює свою діяльність в Одеській області, а також може виконувати замовлення по всій Україні. На сьогоднішній день масштаби діяльності ТОВ «Хорсагро-Юг» збільшуються, що викликано наявністю попиту на сільськогосподарську продукцію.

5. Аналіз фінансово-економічної діяльності ТОВ «Хорсагро-Юг» було проведено на підставі звітності – балансу підприємства та звіту про фінансові результати за 2015-2017 роки. Активи підприємства повністю сформовані лише оборотними активами, необоротні активи відсутні, що пов'язано з сферою діяльності підприємства – воно займається лише торгівельною діяльністю і не має власного виробництва. Майже всі активи організації сформовані за рахунок залучених засобів, власні засоби мають дуже малі значення. Довгострокові зобов'язання відсутні. Основним джерелом формування активів є поточні зобов'язання. Після проведення оцінки ліквідності балансу можна зробити висновок про те, що баланс підприємства на кінець досліджуваного періоду є неліквідним – виконується тільки одна з чотирьох умов ліквідності балансу. Після проведення аналізу за обраними показниками ліквідності, можна сказати, що всі показники ліквідності мають незадовільні значення, коефіцієнт абсолютної ліквідності має майже нульове значення. В цілому, можна зробити висновок, що у підприємства є проблеми з ліквідністю. Підприємство повністю залежне від залучених та позикових засобів фінансування. Та обставина, що його діяльність більшою частиною

сформована за рахунок позикових засобів вказує на відсутність фінансової стійкості, значення всіх показників незадовільні. Основним джерелом формування доходів протягом всього досліджуваного періоду є дохід від реалізації товарів. Його питома вага на кінець періоду становить 96,4%. Підприємство в 2017 році стало отримувати більше доходів від іншої операційної діяльності, їх питома вага в структурі зросла з 0,7 до 3,6% за три роки. В цілому всі значення рентабельності підприємства мають задовільні значення на протязі 2015-2017 років, що свідчить про достатню ефективність господарської діяльності підприємства.

6. Проведений аналіз формування і використання оборотних коштів ТОВ «Хорсагро-Юг» показав, що значення коефіцієнту ефективності оборотних коштів ТОВ «Хорсагро-Юг» щороку зменшується за рахунок того, що вартість оборотних коштів зростає скоріше за зростання прибутку. На кінець 2017 року значення показника наближується до нуля. Протягом всього досліджуваного періоду кредиторська заборгованість перевищує суми дебіторської заборгованості. Сума перевищення зросла, керівництво отримує в розпорядження від кредиторів більше коштів, аніж очікує від дебіторів. Тобто, іншими словами, у підприємства є можливість використовувати додатково оборотні кошти. В 2016 році відбулося прискорення оборотності коштів на 27 днів, що призвело до вивільнення з обороту коштів у сумі 8088 тис. грн. В 2017 році відбулося уповільнення оборотності коштів на 113 днів, що призвело до додаткового залучення в оборот коштів у сумі 25475 тис. грн. Ефективність використання оборотних коштів значно зменшилася протягом 2017 року. На це саме вказує і значення показника рентабельності оборотних коштів, яке зменшилося з 66,56% до 15,12% за останній рік.

7. З метою удосконалення механізму управління оборотними коштами ТОВ «Хорсагро-Юг» в роботі було проведене обґрунтування моделі фінансування оборотних коштів на підприємстві. Встановлено, що метою політики фінансування оборотних коштів в ТОВ «Хорсагро-Юг» повинен бути вибір оптимального рівня і раціональної структури оборотних коштів з урахуванням специфіки діяльності підприємства. Враховуючи те, що змінна частина оборотних активів ТОВ «Хорсагро-Юг» складає 80%, то підприємству на даний момент часу доцільно використовувати компромісну модель фінансування оборотних коштів, оскільки у цьому випадку більша частина оборотних коштів підприємства може бути профінансована за рахунок поточних зобов'язань. Підприємство, використовуючи політику компромісного типу може здійснювати змішане фінансування, яке передбачає формування капіталу як за рахунок власних, так і за рахунок позикових коштів, що залучаються у різних пропорціях. Цей підхід передбачає, що за рахунок власного і довгострокового позикового капіталу мають фінансуватися необоротні активи, постійна частина оборотних активів і приблизно половина змінної частини поточних активів, в той час як за рахунок короткострокового позикового капіталу - інша половина змінної частини оборотних активів.

8. Актуальним питанням для ТОВ «Хорсагро-Юг» в сучасних умовах нарощення взаємних неплатежів є визначення шляхів та інструментів управління дебіторською заборгованістю, оскільки вона у значній мірі визначає забезпеченість економічної безпеки, можливості її підтримки та нарощення. Оптимізація процесів

управління дебіторською заборгованістю в ТОВ «Хорсагро-Юг» повинна бути направлена на розробку таких моделей управління, які б дозволили здійснювати прогноз надходження грошових коштів від контрагентів, погашати в установлені строки власні зобов'язання компанії і вести реальний облік витрат або вигод від запроваджених керівництвом рішень з надання кредитів контрагентами. В роботі запропонована модель управління дебіторською заборгованістю ТОВ «Хорсагро-Юг», яка включає наступні етапи: вибір кредитної політики підприємства; аналіз та оцінка поточного стану дебіторської заборгованості; формування системи кредитних умов; визначення можливої суми оборотного капіталу, спрямованого в дебіторську заборгованість; комплексний підхід до оцінки покупців; планування розміру та розробка заходів з управління дебіторською заборгованістю в цілому по підприємству; використання сучасних форм рефінансування дебіторської заборгованості; моніторинг та контроль дебіторської заборгованості; оцінювання ефективності управління дебіторською заборгованістю; інформаційне забезпечення системи управління дебіторською заборгованістю підприємства. З метою удосконалення процесу управління дебіторською заборгованістю запропоновано вживати низку заходів: заходи, що гарантують розрахунок за товари та послуги суб'єктами ринку фінансових послуг; заходи спрямовані на забезпечення виконання зобов'язання покупцем; заходи спрямовані на самостійне повернення дебіторської заборгованості підприємством.

9. З метою вдосконалення управління запасами ТОВ «Хорсагро-Юг» запропоновано використовувати методи економіко-математичного моделювання. Так, наприклад, можна використати метод трендового аналізу. Згідно прогнозу за цим методом розмір запасів (готової продукції) підприємства в наступні два роки збільшиться і складе 53416 тис.грн. у 2018 році та 72424 тис.грн. у 2019 році. Також в роботі розроблена кореляційно-регресійна модель залежності запасів (готової продукції) від чистого доходу від реалізації, собівартості та обсягу кредиторської заборгованості. Дана модель може використовуватися для моделювання розміру запасів підприємства з урахуванням зміни одного з факторів чи усіх факторів разом. Також в роботі розроблені рекомендації щодо удосконалення управління грошовими коштами ТОВ «Хорсагро-Юг», згідно яким управління грошовими коштами підприємства повинно полягати в оптимізації їх загального середнього поточного залишку з позиції забезпечення постійної платоспроможності підприємства, тому має передбачає виконання наступних завдань: визначення мінімальної необхідної потреби в грошових коштах для здійснення поточної господарської діяльності; диференціація мінімальної необхідної потреби в грошових коштах по основних видах поточних господарських операцій; мінімізація втрат грошових коштів від інфляції; забезпечення прискорення оборотності грошових коштів; виявлення діапазону коливань залишку грошових коштів по окремих етапах майбутнього періоду; забезпечення рентабельного використання тимчасово вільних грошових коштів; коригування потоку платежів для зменшення максимальної і середньої потреби в грошових коштах.

АНОТАЦІЯ

Козаченко Ю.О. «Управління оборотними коштами підприємства»
кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
«Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Фінансовий та страховий менеджмент»
Одеський національний економічний університет, м. Одеса, 2018 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – процес управління оборотними коштами підприємства.

У роботі розглянуті теоретико-методологічні аспекти управління оборотними коштами суб'єктів господарської діяльності. Проведений аналіз ефективності управління оборотними коштами торгівельного підприємства. Обґрунтовані шляхи удосконалення механізму управління оборотними коштами підприємства.

Ключові слова: оборотні кошти, управління, формування, використання, аналіз, модель фінансування, оптимізація, удосконалення.

ANNOTATION

Kozachenko Y. «Management of working capital of the enterprise»
thesis for Master degree in specialty «Finance, banking and insurance»
under the program «Financial and insurance management»
Odessa national economic university, Odessa, 2018

Master's qualification work consists of three sections. The object of research – the process of working capital management of the enterprise.

In the article the theoretical-methodological aspects of management of circulating assets of subjects of economic activity. The analysis of the efficiency of working capital management of a commercial enterprise. Ways of improvement of the mechanism of management of working capital of the enterprise are proved.

Keywords: working capital, management, formation, use, analysis, financing model, optimization, improvement.